

Tłumacz

264304

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Tłumacz to osoba zajmująca się przekładem tekstów pisanych czy wypowiedzi z języka rodzimego na obcy lub odwrotnie.

Obecnie tłumaczy możemy podzielić na ustnych i pisemnych.

Tłumacz ustny dokonuje przekładu słowa mówionego. Wyróżniamy dwa rodzaje tłumaczeń ustnych: konsekutywne i symultaniczne.

Tłumaczenie konsekutywne to tłumaczenie w blokach jedno – lub kilkuzdaniowych, w przerwach wypowiedzi mówcy.

Tłumaczenie symultaniczne to tłumaczenie na bieżąco, bez wcześniej przygotowanego tekstu (nazywane często równoległym, jednoczesnym lub kabinowym). Tłumacz obserwuje przebieg spotkania przez szybę lub na monitorze. Przez słuchawki dostaje informacje, które natychmiast przez mikrofon przekazuje odbiorcom. Przekazanie tłumaczonego tekstu występuje za pomocą słuchawek jakie mają odbiorcy.

Tłumacz pisemny dokonuje tłumaczenia pisemnego. Tekst, jaki jest do przetłumaczenia może być z różnych dziedzin. Głównym narzędziem pracy tłumacza jest komputer. Obecnie dużym atutem zawodu jest możliwość korzystania z poczty elektronicznej, gdyż większość tłumaczonych tekstów przekazywana jest za pomocą e-maili. Są to teksty od indywidualnych klientów, firm i innych instytucji. Jeżeli tłumaczenie ma służyć jedynie celom prywatnym, informacyjnym, reklamowym itp., wykonuje się je bez poświadczenia przez tłumacza przysięgłego (np. list, artykuł naukowy, oferta, zapytanie itp.). Jeżeli tłumaczenie ma być przedstawione w urzędzie, sądzie, na policji lub w innym organie administracji publicznej w celu potwierdzenia treści zawartej w dokumencie sporządzonym za granicą, wówczas należy się zwrócić do tłumacza przysięgłego, który sporządza tłumaczenia uwierzytelnione (tłumaczenia poświadczone, niepoprawnie określane też jako tłumaczenia przysięgłe). Tłumaczenie uwierzytelnione jest dokumentem uznawanym w kraju i za granicą.

W przypadku tłumaczy pisemnych jest w tym zawodzie tyle specjalizacji, ile dziedzin ludzkiej działalności. W pewnym uproszczeniu można ich podzielić na tłumaczy literatury fachowej i pięknej, choć podział ten nie zawsze jest jednoznaczny.

W tłumaczeniach literatury fachowej stylistyka jest sprawą drugorzędną w stosunku do treści merytorycznej, w przypadku literatury pięknej zaś zarówno stylistyka, jak i treść są ważne. Nie oznacza to, że styl jest dla tłumaczenia fachowego bez znaczenia, ale odgrywa znacznie mniejszą rolę niż w przypadku tłumaczenia literatury pięknej. Tekst fachowy jest bowiem z reguły wykorzystywany do celów technicznych, poznawczych, naukowych czy handlowych. Literatura fachowa to także książki naukowe, referaty, protokoły czy inne dokumenty.

Tłumacz literatury pięknej, podobnie jak tłumacz literatury fachowej, pracuje nad

słowem pisanym. Jego zadaniem jest jednak dokonanie przekładu, który nie tylko odda treść oryginału, ale także odzwierciedli walory stylistyczne, poetyckie i intelektualne dzieła. Tłumacz literatury pięknej zajmuje się przekładem tekstów reprezentujących różne gatunki literatury, tzn. beletrystykę (powieść, nowela, opowiadanie), poezję, eseistykę i dramaturgię (dramaty sceniczne, programy telewizyjne i filmy), z których każdy rządzi się innymi regułami. Tłumacz musi nie tylko te reguły znać, ale też umieć je zastosować w praktyce. Sukces odnosi wtedy, kiedy jego praca jest odbierana jako dzieło artystyczne. Tłumacz literatury pięknej, tak jak pisarz czy poeta, obcuje ze sztuką.

Odrębną kategorią tłumaczy są tłumacze przysięgli. Tłumacz przysięgły jest osobą zaufania publicznego. Specjalizuje się w przekładzie dokumentów procesowych, urzędowych i uwierzytelnianiu obcojęzycznych odpisów takich dokumentów, a także może poświadczać tłumaczenia i odpisy wykonane przez inne osoby. Do poświadczania tłumaczeń oraz poświadczania odpisów pism tłumacz przysięgły używa [pieczęci](#), zawierającej w otoku jego imię i nazwisko, a w środku wskazanie języka, w zakresie, którego ma uprawnienia oraz pozycję na liście tłumaczy przysięgłych (do wglądu w Ministerstwie Sprawiedliwości). Na wszystkich poświadczonych dokumentach, które wydaje tłumacz przysięgły, wymienia się pozycję, pod którą tłumaczenie lub odpis są odnotowane w [repertorium](#). Jest to system elektronicznej ewidencji czynności tłumacza przysięgłego. Wykonywanie zawodu tłumacza przysięgłego reguluje ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego z dnia 25 listopada 2004r. (Dz. U. Nr 273, poz. 2702), która obowiązuje od dnia 27 stycznia 2005r. Tłumacz przysięgły pracuje głównie przy sądach wojewódzkich – dokonuje tłumaczeń prawnych, dokumentów urzędowych (umów, metryk, dyplomów itp.), na zlecenie policji uczestniczy w przesłuchaniach, a także na zlecenie większych lub mniejszych firm prowadzi np. negocjacje handlowe.

Środowisko pracy

Warunki materialne

Tłumacz nie ma typowego miejsca pracy. Środowisko jego pracy zależy od tego, w jakim rodzaju tłumaczeń się specjalizuje. Tak więc tłumacz ustny konsekutywny pracuje w miejscu wyznaczonym przez klienta. Może to być pomieszczenie małe (biurowe), duże (hale), jak również może pracować na powietrzu. Natomiast tłumacz symultaniczny pracuje w niewielkich pomieszczeniach, zazwyczaj są to kabiny dźwiękoszczelne.

Tłumacz pisemny pracuje głównie w domu, biurze, w niewielkich pomieszczeniach.

Jeśli chodzi o zagrożenia zdrowotne, to: tłumacz ustny narażony jest na choroby narządu głosu i słuchu, a także na stres, co wynika z dużego napięcia, które towarzyszy mu w pracy. Tłumacze pisemni mogą mieć problemy ze wzrokiem, na skutek długotrwałej pracy z monitorami komputerowymi, a także schorzenia związane z siedzącą trybem pracy.

Warunki społeczne

Praca w zawodzie tłumacza ma głównie charakter indywidualny. Samodzielnie podejmuje on wszelkie decyzje odnośnie tłumaczeń (treść i forma tłumaczeń). Kontakty z ludźmi uzależnione są od charakteru pracy. Ograniczają się do współpracy ze zlecającymi oraz do konsultacji merytorycznych, tzn. konsultacji ze

specjalistami z dziedziny, z której tłumacz dokonuje tłumaczenia. W przypadku tłumaczy ustnych, występuje bezpośredni kontakt z klientem dla którego wykonują oni tłumaczenia.

Warunki organizacyjne

Czas pracy tłumacza uzależniony jest od formy zatrudnienia. Tłumacz prowadzący działalność gospodarczą sam sobie wyznacza czas pracy (w dużej mierze zależy on od ilości zleceń) i sam weryfikuje zlecenia, które przyjmuje. Może pracować nad zleceniem 1-2 godziny, a może nawet miesiąc. Sam również decyduje czy pracę będzie wykonywał od poniedziałku do piątku, czy też w dni wolne, w dzień czy w nocy. Średnio czas pracy tłumacza mieści się jednak w granicach 6-9 godzin dziennie. Jego praca nie jest nadzorowana. Sam ponosi odpowiedzialność za tłumaczenia.

Czas pracy tłumacza zatrudnionego na umowę o pracę, określa pracodawca.

Pracę tłumacza można zaliczyć do prac zadaniowych.

Tłumacz ustny powinien być dyspozycyjny ze względu na konieczność uczestniczenia w spotkaniach, podczas których pracuje. Często wiąże się to z wyjazdami poza miejsce zamieszkania – nawet poza granice kraju. Czas pracy tłumacza ustnego uzależniony jest od rodzaju spotkania, w którym uczestniczy. Również odpowiedzialność za tłumaczenia spada na tłumacza.

Tłumacz jest zobowiązany przede wszystkim do wykonywania powierzonych mu zadań ze szczególną starannością, zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów prawa i ustawy. Jeżeli wypełnia te zadania lub obowiązki nienależycie lub nierzetelnie, podlega odpowiedzialności zawodowej. Konsekwencje prawne, jakie może ponieść tłumacz przysięgły za niestosowanie się do wymagań ustawy, to m.in. kary upomnienia, nagany, zawieszenia lub pozbawienia prawa do wykonywania zawodu. Orzeczone kary są odnotowywane we wpisie tłumacza na listę i ulegają zatarciu najpóźniej po 3 latach od daty uprawomocnienia orzeczenia. Odpowiedzialność zawodowa ustaje po upływie 3 lat od popełnienia czynów, a okres ten ulega wydłużeniu o 2 lata, jeśli w jego trakcie wszczęto postępowanie w sprawie odpowiedzialności zawodowej tłumacza.

Wymagania psychologiczne

Ważnymi zaletami dobrego tłumacza są zdolność koncentracji uwagi podczas wielogodzinnych żmudnych tłumaczeń oraz podzielność uwagi (dotyczy głównie tłumaczy ustnych) podczas słuchania kilku osób jednocześnie i konieczności tłumaczenia wysłuchanego tekstu.

Nieodzownymi cechami tłumacza są także dobra pamięć, twórcze myślenie oraz umiejętność konstruowania myśli, mające wpływ na efektywność tłumaczeń. Przydatną cechą w tym zawodzie jest również otwartość i dociekliwość, co jest związane z poszerzaniem swojej wiedzy z zakresu różnych dziedzin: nauki, kultury itp. Dużym atutem tłumacza jest umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi, a także umiejętność postępowania z nimi. W pracy tłumacza często występują sytuacje stresowe, dlatego też tłumacza powinna cechować wysoka odporność na stres.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Praca w zawodzie tłumacza zaliczana jest do prac lekkich, niemniej jednak wymaga dużego i długotrwałego wysiłku fizycznego oraz intelektualnego. Znaczący wpływ na sposób wykonywania pracy ma sprawność narządu wzroku, zwłaszcza w przypadku tłumacza pisemnego, który większość czasu spędza przy komputerze. Tłumacz ustny powinien mieć wystarczająco sprawny narząd słuchu. W jego przypadku dobry słuch, mocny głos i brak wad wymowy jest dodatkowym atutem.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Tłumaczem można zostać kończąc studia filologiczne dowolnej specjalności na jednym z uniwersytetów, akademii pedagogicznych, czy też uczelni niepaństwowych. Nauka na studiach filologicznych trwa 5 lat. Obecnie uniwersytety proponują dwustopniowe nauczanie na kierunkach językowych - najpierw 3 lata - licencjat, a potem 2 lata - studia magisterskie. Również osoby, które ukończyły inny kierunek studiów magisterskich i studia podyplomowe w zakresie tłumaczenia, odpowiednie dla danego języka, mogą podejmować pracę, jako tłumacz. Dodatkowo osoba chcąca zostać tłumaczem przysięgłym zdaje egzamin z umiejętności tłumaczenia. Egzamin na tłumacza przysięgłego zdaje się przed Państwową Komisją Egzaminacyjną pod patronatem Ministra Sprawiedliwości. Tłumacz przysięgły, który nabył uprawnienia do wykonywania zawodu i został wpisany na listę tłumaczy przysięgłych, składa wobec Ministra Sprawiedliwości ślubowanie. Egzamin składa się z dwóch części:

- tłumaczenia pisemnego, z języka polskiego na język obcy oraz z języka obcego na język polski;
- tłumaczenia ustnego, z języka polskiego na język obcy oraz z języka obcego na język polski.

Kandydat na tłumacza powinien nastawić się na dalszą naukę w celu pogłębiania wiedzy z dziedziny literatury, kultury i językoznawstwa z danego obszaru językowego. Takie przygotowanie do zawodu można zdobyć na studiach podyplomowych, specjalistycznych kursach i stażach praktycznych. Studia podyplomowe można odbyć na niektórych wydziałach filologicznych, bądź na wydziałach lingwistyki stosowanej, np. Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalistyczne kursy organizowane są przez Stowarzyszenie Tłumaczy Polskich i Polskie Towarzystwo Tłumaczy Ekonomicznych, Prawniczych i Sądowych. Staż praktyczny można odbyć podejmując współpracę z agencją tłumaczeń bądź wydawnictwem.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

Zawód tłumacza raczej nie zapewnia możliwości awansu. Jednak w środowisku tłumaczy liczy się pozycja na rynku, prestiż. Tak, więc ciągle poszerzanie swojej wiedzy z różnych dziedzin (techniki, medycy itp.) umacnia pozycję tłumacza na rynku. Wyżsi rangą w tym środowisku są tłumacze przysięgli.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Podjęcie pracy w zawodzie tłumacza jest możliwe niezależnie od wieku. Mogą ją wykonywać osoby w średnim wieku, jak i osoby starsze (nawet powyżej 50 roku życia), które mają odpowiednie wykształcenie. Często bywa, że w zawodzie tym preferowane są osoby powyżej 35 roku życia ze względu na posiadane doświadczenie zawodowe.

Możliwości zatrudnienia

Tłumacz jest zawodem rzadko spotykanym, choć z roku na rok jest on bardziej popularny. W zawodzie tłumacza powszechne jest samozatrudnienie. Wówczas tłumacz przyjmuje zlecenia od klientów indywidualnych, jak i firm, agencji, wydawnictw itp. Istnieje również możliwość zatrudnienia na etacie między innymi: w sądach, w urzędach, w większych przedsiębiorstwach.

Zawody pokrewne

lektor języków obcych

wykładowca uniwersytecki na wydziale filologii

specjalista ds. stosunków międzynarodowych

korespondent zagraniczny

pilot wycieczek zagranicznych

asystent wielojęzyczny

Polecana literatura

Barańczak S., Ocalone w tłumaczeniu, Poznań, A5 1992.

Kielar B.Z., Tłumaczenie i koncepcje translatoryczne, Wrocław, Ossolineum 1988.

Kierzkowska D, Poznański J, Szędzielorz E, Cieślik B, Dostatni G. [Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem](#)

Kierzkowska D., Kodeks Tłumacza Sądowego, Warszawa, TEPIŚ 1991.

Lipiński K. Vademecum tłumacza Wyd. Idea, wydanie 2, 2006

Micewicz T., Zarys Teorii Przekładu, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego Warszawa 1971